Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Brorson, Hans Adolph

Titel: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

Citation: Brorson, Hans Adolph: ”Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956”, i Brorson, Hans Adolph: *Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956*, 1951-56, s. 470. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brorson03grval-shoot-idm140139955174864.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

Bøjning og afledning.

14) *Genus.* 14.1) *Adjektiver og pronominer.* I fortsættelse af en tendens, vi har sporet i tidligere udgaver, tilføjes *t* til adjektiver og pronominer i forb. m. neutrum ell. som adv. Det er navnlig pronominerne *vor*, *hver, ingen* og *nogen,* der ændres (disse pronominer er i ældre tid ofte uden genusbøjning, også i kilder, der ikke kan mistænkes for jysk påvirkning): *vort kiød* 134.1.3 *vort elende* 65.2.4 (D J4, *vor* J1-3; jf.: *dette Elænde* Kingo Saml. Skr. IV. 15). - *ingen > intet haab* 271.9.8 *intet slaverie* 230.8.6 *ey nogen* (> *noget) herberg* 13.1.1. Princippet gennemføres dog ikke: *ingen blodig saar* 29.12.3 (rettet i *J6), vor skiold* 263.6.6 (J2-7), flere eksempler på *ingen* ved neutrum er anført s. 453. - Andre tilfælde af nytilkommen neutrumsform: *et helligt liv* 72.8.6 *herligt* (adv.) 249.9.6 *riigt* (som præd. t. obj.) 64.8.2 *selsomt* (se u. *J1*), *stærkt* (adv.) 262.4.8 (men *stærk* 176.1.3 *frisk* 176.5.5) *fuldt* 60.2.5 *smukt* 210.10.5 (kan være en tilstandsbetegnelse, der er omtydet til adv.). - 125.5.4 er et objektprædikat sandsynligvis omtydet til adv.: *Hand har mig toed og tvettet Saa deylig* (> *deyligt) i sit blod.*

14.2) *Substantiver.* Fælleskøn ændres til intk. ved *kys* (se u. *J1*), *favn* 178.6.5 *(dit favn og skiød), mood* 256.2.18 (måske blot trykfejl i *J2-3* , *J1* har også *mit).* Den omvendte rettelse findes næsten gennemført i *et > en tempel* (mod rettelsen i *J1* , se ovf.).

14.3) Om genitivforbindelser og sammensætninger se u. *J1* .

14.4) Indsættelse af *den/det* for *hun (han)* er endnu ikke gennemført: 115:1.5, 5.4 122.3.1 o.m. fl. 152.11.1,5 168.1.4,5 187.1.2 191.11.1 207.4.4 *(hans).*

15) *Numerus.* 15.1) *Substantiver.* I enkelte tilfælde ændres *-e > -er: englerne* (se u. *J1*), *vidner* 204.1.6. Omvendt: *taarer > taare,* se u. *A-I.*

15.2) Normaliseringen af verbets numeruskongruens fortsættes (se u. *J1*), men gennemføres ikke.

16) *Kasus.* 16.1) Et enkelt sted moderniseres en af de få tiloversblevne genitivformer på *-sens: lysets* 14.3.5.

16.2) Akkusativkongruens indføres 92.3.4: *Lader os til ham taksigelse bære, Han* (> *ham*), *som fra satan os haver giort frie. - Til retter (> rette) tide* se u. *J1*). - *blive sin Jesu (< Jesum) lig* 224.11.6.

16a) *Bestemthed: den skiden (> skidne) Syndens lyst* 231.2.1.
471

17) *Person.* Enkelte steder rettes de gamle 2. personsformer (fx. *blevst* 11.2.4 *brødst* 50.1.3), men de fleste henstår urettede til *J6* . 81.3.3-4 rettes *veedstu* blot til *veedst du* (J6: *veed du).*

18) *Modus.* Ingen ændringer bemærket.

19) *Tempus.* 19.1) Formen *giorte(s)* rettes til *giorde(s)* 222.2.5 267.9.4, også i tilfælde, hvor den rimer på *borte:* 19.2.4 185.5.5 270.2.5. men rettelsen er ikke gennemført (se fx. 239.3.3).

19.2) *Svage participier,* hvis stamme ender på *-d*, ændrer i perf. part. *-d > -dt,* ikke blot hvor de skulle kongruere med subj. af neutrum: *bortstrødt* 246.5.1 (*forød > forødt* efter subj. i fk.) eller står efter *har: har født* 14.1.2 44.1.1 ofl. *klædt* 43.1.4 *striidt* 273.3.2 274.1.2 *traadt* 49.3.8 133.4.6 (*raad), beredt* 24.5.6 (*sted),* 254.8.5 (do.) *(bered* bevaret 224.8.4), men også ved *er* m. subj. af fælleskøn: *forødt* 246.5.2 *født* 11.2.4 15.2.5 21.3.1 (*t* fjernes i *J6-7*), 225.1.2. Ændringen er dog ikke fuldt gennemført, navnlig ikke i rim, se exx. u. *A-I.*

20) *Præsens participium: triumpherendes > triumpherende* 267.12.3.

21) *Afledning*. Om *befalning* se u. J1.

22) *Enkelte ord. J1's* form *villie* genindsættes 3 steder, hvor *J2-3* (og originalerne) har *ville:* 70.2.1 *(stille),* 70.2.5 75.1.4. - Om *tvi(v)le* se u. *J1* . - *(ik)kuns* rettes > *(ik)kun* 117.13.8 134.5.3 (4.9.4 har alle udgaver *kun)*. - Der reguleres stadig på brugen af *en/een,* men konsekvens opnås ikke. Under *J1* er nævnt en del rettelser *een > en,* omvendt rettes *et > eet* 79.2.5. - Om *domdag > domsdag,* se u. *J2* .

Medens de tidligere udgaver veksler mellem *satan* og *sathan,* gennemføres den første form (så vidt ses) i *J4* , se fx. 69.10.6.

Ifølge Arlaud 337 har *J4* gennemført en (i *J2* forsøgt, i *J3* delvis opgivet) skelnen mellem *lov* 'lex', 'venia'

og *lof* i bet. 'laus' (se fx. 5.3.6 78.14.1 126.7.3 188.5.7 (*F J1-7*) 267:6.2, 8.1 268:5.7, 6.3 269:1.1, 8.4 270.1.2); den gennemføres også, hvor et (øje)rim krænkes, fx. *skov* 4.2.8, *behov* 76.10.2 96.13.7 115.7.2 267.3.3. Tilsvarende adskillelse findes i bibeloversættelserne 1717 ff. og Pontoppidans salmebog (1740), men originalmss. og *K S T* har *Lov.* På tilsvarende måde indføres (if. Arlaud 337) adskillelse af *føer* (imperativ af *føre*] og *før* (konjunktion).

23. *Tekstændringer.* Medens vi endnu i *J3* med nogen sikkerhed turde formode, at en række tekstændringer skyldtes forfatteren, er dette mere tvivlsomt for *J4's* vedkommende. Der forekommer ganske visst forholdsvis mange ændringer, som ikke er af rent ortografisk natur, men de er gennemgående ubetydelige og tilhører alle den art forskydninger, som finder sted, hvor en sætter dels er mindre omhyggelig, dels ønsker at forbedre teksten på steder, der falder lidt tungt eller synes forvanskede. De vigtigste exx. kan ordnes i flg. kategorier:

1) *Forringelser*. a) Åbenbare forvanskninger: *i midleren* > *imidlertid* 107.5.3 (mærkeligt nok genfindes denne fejl i *T2*), *forvilder* > *forvolder* 196.13.3 *Betyder det dog ey* (J4-7 < *ney* J2-3), jf.: *Saa gielder det dog ey* J1, *Saa gielder det dog Ney* F 165.2.8 (jf. *S*); 193.5.4
472

(rimord gentaget). Endvidere: 45.1.4 69.14.5 78.1.5 *(got* > *god),* 98.2.3 151.5.4 168.7.8 240.9.1 262:1.3, 2.5, 9.5, 9.8.

b) Tvivlsomme rettelser af tvivlsomme steder: *(verden) Møder* (J1-3 > *Meder) os paa alle buer* 233.4.4 *Hvor de fordømte ned I svovlepølen stænkes* > *senkes* 108.10.4, se herom Variantliste fra hs. *K* s. 411; *hver i sine tiders rang* (J1-3) > *trang* 44.4.4.

c) Andre forringelser af teksten: *Vil du da (først F J1-3) mit hjerte tage Nu vel an, der er det da* 178.2.1 *For al den* (> *min) liflighed* 214.3.7. -

2) *Forsøg på at udbedre (formentlige) mangler i de ældre udgaver:*

a) Rettelse af trykfejl (hvoraf flere dog ikke umiddelbart fremtræder som sådanne, og altså muligvis er rettet af forf.): *i troe* > *i toe* 204.1.7 *Lad*... *Os (Og* J1-3) *i os selv erfare* 49.14.2 *Al verden (At verden* I J1-3) 218.4.1 *have* > *havde* 104.5.3 (se I. XIX), 175.3.1 (ordomstilling efter de andre strofer), *fuldt* > *følt* 152.8.5 *fuldt* > *fuld* 180.14.4 *dit* > *mit* 108.1.7 *De aldrig fra dig kige* (fejl for *hige*?) J1-3 > *vige* (ty. orig. *von dir gehen)* 68.4.6. Genindsættelse af ældre form: *Nu skammer sig den onde aand At buen brister* (J1,2,4, *ryster* J3) *i hans hånd* 149.17.2, *noget* J3 > *nogen* I J1,2,4-7 104.15.3.

b) Udglatninger af mere tilfældig natur: *og* > *dog* 270.9.6 (se I. XIX) *dog* > *da* 267.14.6 *det rene* (orig. *das heilige)* > *den rene* 35.2.1 *i glæde* > *i glæden* 100.10.8 *sættes* > *sette* 63.2.4. Ordombytninger: 100.4.8 181.2.4 (se I. XIX) 238.3.1 (se smst.). - Hertil måske også flg.: *Ney, kommer (Nej kummer,* I J1-3 = K) *kors og tvang Saa er det du maa lide* 208.11.4-5, hvor korrektøren kan have foretaget en nærliggende ændring (jf. 173.2.7) for at få det indledende led til at stemme bedre med *Saa.*

c) Formelle fejl rettet: identiske rim fjernet (jf. u. *J3)* 193.5.4 219.10.5 (men ikke 262.8.5-6). Metrumsfyldende småord indsat: *egen* 13.2.6 *hand* 125.5.1 (= *H J1-2*).

d) Læsemåder der ligger nærmere ved den tyske original: 168.7.7 (se I. XIX).